

O'YIN FAOLIYATINING BOLA SHAXSINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHIDAGI O'RNI

**Sharofitdinova
Xonzodaxon
Baxodirjon qizi**

*Qo'qon universiteti
Boshlang'ch talim yo'nalishi 4 kurs talabasi*

Abstract

Ushbu maqola bolalar o'yin faoliyatining ularning shaxsiyati va rivojlanishidagi muhim rolini yoritadi. O'yinning bola rivojlanishidagi ijtimoiy, aqliy va hissiy jihatlari, shuningdek, uning ijodkorlik va ijtimoiy moslashuvdagi ahamiyati tahlil qilingan. L.S. Vygotskiy, J. Piaget kabi olimlarning tadqiqotlariga asoslanib, bolalarning o'yin faoliyati shaxs shakllanishidagi markaziy jarayon sifatida baholanadi. Pedagoglar va otionalarning bu jarayondagi roli ham keng ko'rib chiqilgan. Maqola tarbiyachilar va psixologlar uchun foydali amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Keywords : o'yin faoliyati, bola shaxsining shakllanishi, rivojlanish, ijodkorlik, hissiy-intellektual barqarorlik, ijtimoiy moslashuv, pedagogik nazorat.

Kirish

Prezidentimiz "Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarish farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash avvalo maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlanadi".

Bolalar shaxsiyati va rivojlanishida o'yin faoliyati alohida ahamiyatga ega. U bolaning o'zini anglash, atrof-muhitni bilish va jamiyatda o'z o'rnini topishda asosiy omillardan biridir. Ushbu maqolada o'yin faoliyatining bola psixologiyasiga ta'siri va uning shakllanishidagi o'rni ilmiy yondashuv asosida tahlil qilinadi.

. O'yin faoliyatining ahamiyati

O'yin faoliyati bolaning shaxsiy rivojlanishida asosiy o'rin egallaydi. Psixolog L.S. Vygotskiyga ko'ra, o'yin bolaning "yaqin rivojlanish zonasi"ni shakllantirishga yordam beradi. Bu esa bolaning real va potensial imkoniyatlari o'rtasidagi farqni aniqlash imkonini beradi.

1. Ijtimoiy ko'nikmalar

O'yinlar orqali bolalar bir-birlari bilan muloqot qilishni o'rganadilar, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Ular o'zaro hamkorlik qilish, bahslashish, o'z fikrlarini ifodalash va boshqalar bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydilar.

2. Emotsional rivojlanish

O'yinlar bolalar uchun hissiy tajribalarni o'rganish va ifodalash imkonini beradi. Ular qiziqish, quvonch, g'azab kabi his-tuyg'ularni boshdan kechirish orqali emotsional intellektlarini rivojlantiradilar.

3. Kreativlik va fantaziya

O'yinlar bolalarga o'z xayollarini ifodalash va yangi g'oyalarni sinab ko'rish imkoniyatini beradi. Bu kreativlikni rivojlantirishda, tasavvur kuchini oshirishda muhimdir.

4. Nazariy va amaliy ko'nikmalar

O'yinlar bolalarga nazariy bilimlarni amaliy ravishda qo'llash imkoniyatini yaratadi. Masalan, ta'lim o'yinlari orqali bolalar matematik yoki til ko'nikmalarini o'rganadilar.

5. Jismoniy rivojlanish

Jismoniy o'yinlar bolalarning motor ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ular jismoniy faoliyat bilan shug'ullanish orqali sog'lom turmush tarzini o'rganadilar.

6. Shaxsiy rivojlanish

O'yinlar orqali bolalar o'z qobiliyatlarini sinab ko'radilar, muvaffaqiyatlar va muvaffaqiyatsizliklar bilan yuzlashadilar. Bu ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va shaxs sifatida rivojlanishlariga yordam beradi.

Shunday xulosaga kelish mumkinki,

- Ijtimoiy rivojlanish: O'yin orqali bolalar ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini o'zlashtiradi va boshqalar bilan o'zaro munosabat o'rnatishni o'rganadi. Jamoadagi o'yinlar ularga yetakchilik va hamkorlikni o'rgatadi.

- Ijodkorlik va aqliy rivojlanish: O'yin jarayonida bolalarda yangi g'oya va yechimlarni yaratish qobiliyati rivojlanadi. J. Piaget fikricha, o'yin intellektual faoliyatning yuqori darajasidir.

- Hissiy rivojlanish: O'yin bolalarning o'z his-tuyg'ularini ifodalash, stressni kamaytirish va ijobiy emotsiyalarni shakllantirishga yordam beradi.¹

O'yin faoliyatida pedagog va ota-onaning roli

Bolalarning o'yin jarayonini to'g'ri tashkil qilishda pedagoglar va ota-onalarning hissasi katta. Ularning vazifalari:

- Bola shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun ijodiy va ta'limiy o'yinlar yaratish.

- Bolaning qiziqishlariga mos keladigan o'yin sharoitlarini yaratish.

- Konfliktlarni boshqarish va bolalarda ijobiy muloqotni rivojlantirish.²

Salbiy omillar va ularni bartaraf etish

O'yin faoliyatidagi salbiy omillar, masalan, texnologik qurilmalarga haddan tashqari bog'lanish, bolalarning hissiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

¹ Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.

² Smilansky, S. (1990). *Sociodramatic Play: Its Relevance to Behavior and Development*. London: Routledge.

Bu holatda ota-onalar va pedagoglar bolalarni jismoniy va ijodiy o'yinlarga jalb qilishlari lozim.³

Xulosa

O'yin faoliyati bola shaxsining rivojlanishidagi ajralmas qism hisoblanadi. To'g'ri tashkil etilgan o'yinlar bolalarda ijtimoiy moslashuv, ijodkorlik va hissiy barqarorlikni rivojlantiradi. Pedagoglar va ota-onalar bu jarayonda muhim rol o'ynashi, bolalar uchun qulay va xavfsiz o'yin muhitini yaratishi zarur.

Foydalangan adabiyotlar

1. Vygotskiy, L.S. (1984). Psixologiya va bola tarbiyasi. Moskva: Pedagogika
2. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
3. Smilansky, S. (1990). *Sociodramatic Play: Its Relevance to Behavior and Development*. London: Routledge.
4. Qizi, I. M. I. (2021). Mohlaroyim nodira's skill in using a satellite. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1048-1052.
5. Imomalieva, M. I. (2021, April). THE EVOLUTION OF METAPHORICAL MEANING. In *E-Conference Globe* (pp. 25-26).
6. Otto, M., & Thornton, J. (2023). MAKTABGACHA INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 408-411.
7. Imomaliyeva, M. (2024). NODIRA MELODIES OF NAVOI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 10, 121-123.
8. Musharrafxon, I., & Nigora, M. (2024). YOSH AVLODGA KITOBXONLIK KO 'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA OILANING O 'RNI. *Kokand University Research Base*, 216-219.

³ Rubin, K.H., Bukowski